

Na samom kraju knjige nalaze se »Zaključne napomene« / »Summary« (155–197) na hrvatskom i engleskom jeziku, slikovni »Prilozi« (163–171), potom »Izvori i literatura« (173–195), »Kazalo osobnih i geografskih imena« (197–219) te »Bilješka o autorici« (221–222). Iako se rezultati istraživanja jednoga roda, konkretno roda Borića bana, ne mogu bez opreza generalizirati, ipak mogu pridonijeti spoznajama o plemićkim rodovima na području današnje Slavonije tijekom srednjeg vijeka te mogu potaknuti slične studije drugih srednjovjekovnih plemićkih rodova na tom prostoru.

Ana Biočić

Franjo GLAVINIĆ, *Historia Tersattana (Povijest Trsata) / Origine della Provincia Bosna Croatia (Postanak Provincije Bosne Hrvatske)*, Rijeka, 2014., str. 135

Početkom rujna 2014. godine u Trsatskome je svetištu predstavljena knjiga u kojoj su objedinjena dva historiografska djela franjevca Franje Glavinića (1585. – 1652.). Glavinićeva djela *Historia Tersattana* i *Origine della Provincia Bosna Croatia*, oba tiskana u Udinama 1648. godine, važan su historiografski izvor za poznavanje franjevačke povijesti u prijelomnim trenucima hrvatske povijesti, odnosno u vrijeme nadiranja Osmanlija. Cilj pisanja ovih djela bio je pružiti izvještaj o nekim povijesnim činjenicama vezanim uz Trsat i franjevačku Provinciju Bosnu Hrvatsku, osobito iz crkvenih redova. Oba djela izvorno su napisana na talijanskome jeziku, iako do danas nije jasno zašto ih je Glavinić napisao na tom jeziku. No, u ovoj knjizi donesen je njihov hrvatski prijevod, osobito povijesti Bosne Hrvatske, koja je prvi put tiskana, za razliku od *Historie Tersattane*, koja je doživjela već četiri izdanja.

Historia Tersattana historiografsko je djelo koje ne obrađuje samo povijest franjevac na Trsatu nego ponajprije povijest trsatskoga svetišta. Započinje predajom o nastanku svetišta dolaskom Nazaretske kućice Svete obitelji 1291. godine, zatim nastavlja s njezinim prenošenjem u Loreto, nakon toga progovara o slici Majke Božje Trsatske. Uz spomenuto dosta pažnje poklanja se izgradnji crkve svetišta i njezinu uređenju, ističući kako je crkva zadužbina knezova Frankapana. Između ostalog, Glavinić je obradio i obnovu crkve i samostana u vrijeme njegova upravljanja, a koji su 1629. godine stradali u požaru. Glavinić kroz tekstove o svetištu provlači i zapise o naselju Trsat i njegovoj povijesti. Također se osvrće na oprostite i povlastice koje je Apostolska Stolica podijelila trsatskom svetištu do njegova vremena. Jedan od zanimljivijih tekstova jest i onaj vezan uz protestantsku tiskaru iz Uracha koja je prenesena u Rijeku, a zatim u Rim kako bi služila Propagandi. Knjigu je na hrvatski jezik preveo dr. Danilo Klen, a i ovo izdanje donosi njegov prijevod. *Historia Tersattana* jedno je u nizu djela Franje Glavinića, pisca katoličke obnove, kulturnog pregaoca, historiografa i plodonosnog duhovnog pisca 17. stoljeća.

Tome nizu treba pridodati i njegovo drugo historiografsko djelo *Origine della Provincia Bosna Croatia* ili punim imenom, u hrvatskom prijevodu *Postanak Provincije Bosne Hrvatske. Odjeljivanje od Provincije Bosne Srebrene, broj starih i novih samostana, kada i u kojim mjestima su bile izborne skupštine na kojima su izabrani provincijali nakon diobe*

do sada. Sama provincija nastala je 1514. godine dijeljenjem Vikarije Bosne na Bosnu Hrvatsku i Bosnu Srebrenu. Obje ove vikarije 1517. godine, dijeljenjem Franjevačkog reda, postale su zasebne provincije. Razlog nastanka tih provincija bila su osmanska osvajanja u jugoistočnoj Europi koja su bila glavni povod dijeljenja Bosanske vikarije. Radi lakšeg upravljanja i uslijed promijenjenih političko-društvenih okolnosti nastalih nadiranjem Osmanlija samostani koji su se našli u sastavu Osmanskoga Carstva organizirani su u Bosnu Srebrenu, dok su oni na slobodnom kršćanskom teritoriju organizirani u zasebnu pokrajinu Bosnu Hrvatsku. Tijekom 17. i 18. stoljeća uslijed osmanskih prodora nestali su mnogi samostani, osim Senja i Trsata, te se novi samostani Bosne Hrvatske osnivaju zapadnije, uglavnom na području Hrvatskoga zagorja i u slovenskim zemljama. Poradi tih okolnosti provincija će više puta mijenjati naziv da bi se konačno ustalio naziv Hrvatsko-kranjska provincija sv. Križa, pod kojim će egzistirati do 1900. godine. S obzirom na činjenicu da su se u njezinu sastavu nalazili slovenski i hrvatski samostani, povijest te provincije zajednička je i Hrvatima i Slovencima. Kao što je već rečeno, ovo je prvo izdanje knjižice na hrvatskom jeziku. Knjižica je u prvom redu vrijedan historiografski izvor za proučavanje franjevačke povijesti 16. i početka 17. stoljeća, ali i za povijest Crkve u Hrvata u vrijeme katoličke obnove.

U uvodu djela *Povijest Bosne Hrvatske* Glavinić piše o dolasku franjevaca u Hrvatsku. Ovdje je vrlo zanimljivo pročitati njegove teorije o porijeklu Slavena, imenu Slaveni, povlastici koji je Aleksandar Veliki dao Slavenima, kao i o Kraljevstvu Bosne. Nakon toga piše o franjevcima u srednjovjekovnoj Bosni do dolaska Osmanlija i dijeljenja Vikarije Bosne 1514. godine. Potom navodi negdašnje i sadašnje (misli se na samostane iz Glavinićeva vremena) samostane Bosne Srebrene, kao i kustodije na koje je bila podijeljena. Na kraju slijedi tekst o provincijskim kapitulima nakon 1514. godine. Pogovor za *Povijest Trsata* napisao je Eduard Hercigonja, dok je pogovor za *Povijest Bosne Hrvatske* napisao fra Emanuel Hoško.

Oba ova djela vrijedni su historiografski izvori hrvatskoga ranog baroka, odnosno za djela koja utiru put modernoj hrvatskoj povijesnoj znanosti. Iako su sama daleko od suvremenih standarda pisanja povijesnih radova, ona su svakako odraz vremena u kojem su nastala. Bez obzira na to, podatci koji se nalaze u njima nezaobilazni su u prvom redu za proučavanje franjevačke prošlosti u hrvatskim zemljama, kao i za proučavanje povijesti Crkve u Hrvata, gdje su franjevci od svoga dolaska u 13. stoljeću imali važnu pastoralnu, prosvjetnu i kulturnu ulogu.

Daniel Patafta

Krešimir ČVRLJAK, *Miscellanea franciscana croatica (zbornik o hrvatskim franjevcima)*, vlastita naklada, Zagreb, 2013., 581 str.

Kulturni povjesničar Krešimir Čvrljak već više od četiri desetljeća sustavno, pomno i uz interdisciplinarni pristup objavljuje znanstvene studije, rasprave, oglede i monografije s područja filozofije (renesansa), ali i s područja putopisne književnosti, hrvatske crkvene